

الگوی برنامه‌ریزی آموزشی برای تماونیهای صیادی

مطالعه موردی: تماونی صیادی "پشت شهر" شهرستان بندرعباس

دکتر منصور شاه ولی
مهندس محمد پورطرق
مهندس داور مداح پناهی

چکیده:

به منظور ارائه یک الگوی مناسب جهت برنامه‌ریزی آموزشی و ترویجی به صیادان و اعضای تماونی صیادی پشت شهر بندرعباس، این مطالعه موردی صورت گرفته است.

در این الگو نصف مرحله پیش‌بینی شده است. طی این مراحل، مسائل و مشکلات صید و صیادی از دیدگاه صیادان و مسئولان مرتبط با صید و صیادی مشخص شدند و سپس بر اساس مسائل و مشکلات طرح شده، نیازهای صیادان مورد بررسی قرار گرفت و آن‌گاه بر اساس آنها نیازهای زیربنایی، نیازهای خدماتی و نیازهای حرفه‌ای آشکار گردید.

در رابطه با هر یک از نیازها - با توجه به مطالعات انجام شده - راه‌حلهائی ارائه گردیده است، ولی بیشترین تأکید بر نیازهای حرفه‌ای و آموزشی است. برای نیازهای حرفه‌ای صیادان، ۵ دسته نیازهای آموزشی تشخیص داده شده است که برای یک یک آنها اهداف کلی، اهداف اختصاصی و اهداف رفتاری مشخص گردید.

بالاخره با در نظر گرفتن شرایط و امکانات و وسایل محل، یک برنامه آموزشی از لحاظ زمان اجزای دوره، مدت دوره، محتوای آموزشی، روشهای آموزشی و چگونگی اجرا و ارزشیابی نهایی آن گردآوری شده است.

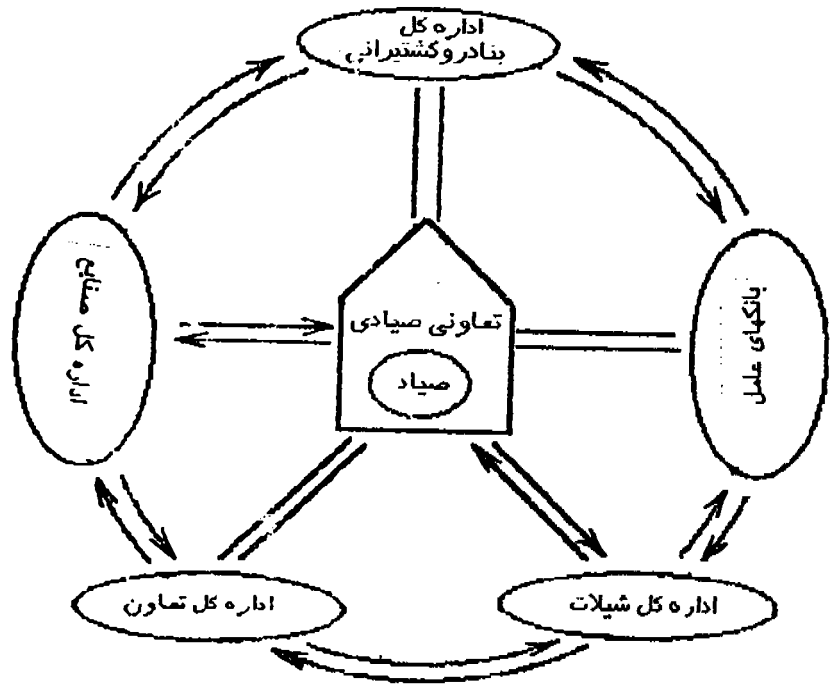
مقدمه:

آموزش در دهه ۱۹۶۰، گسترش بی‌سابقه‌ای در جهان پیدا کرد. تعداد فراگیران در مقاطع مختلف جهان بیش از ۷۰ درصد و تعداد باسوادان بیش از ۳۰ درصد افزایش یافت. این رشد چشمگیر، معلول چند عامل بوده است. آشکارترین آنها رشد سریع جمعیت می‌باشد. عامل دیگر، رونق اقتصادی جهان - بویژه در کشورهای صنعتی - که سهم آموزش از تولید ناخالص ملی را به دو برابر افزایش داد. عامل سوم، وجود ارتباط آشکار میان آموزش و پرورش و کسب شغل و درآمد می‌باشد که باعث شد توده‌های مردم به امید دستیابی به رفاه اقتصادی و برخورداری از احترام اجتماعی بیشتر به آموزش روی آورند.

شلسکی^(۱) جامعه‌شناس آلمانی گفته است که استعداد و برخورداری از آموزش و سطح فرهنگ از علائم تشخیص امروزی هستند که جای اصل و نسب و ثروت خانوادگی دیروز را گرفته‌اند. به این ترتیب، علاقه به برخورداری از آموزش و کسب سطح مطلوبی از سواد و دانش در میان مردم روز به روز افزایش می‌یابد.

بزرگسالان جامعه که در عملکردهای گوناگون جامعه مشارکت دارند، حتی اگر باسواد باشند با توجه به گسترش و توسعه دانش و فن‌آوری نیازمند بازآموزی و نو کردن اطلاعات و دانش خود هستند. به طوریکه نهادهای آموزشی دائم با تقاضاهای بزرگسالان جامعه برای بازگشت به مراکز آموزشی روبرو می‌شوند. این نهادها ناچارند در قالب برنامه‌های معمول خود و یا در قالب برنامه‌های جداگانه‌ای به چنین تقاضاهائی پاسخ دهند.

امروزه در محافل آموزشی جهان، تعبیر خاصی از بی‌سوادی مطرح است که به علت کهنه شدن دانش، معلومات و مهارتهای افراد



شکل ۱: ارتباطات صیادان و دستگاههای اجرایی مرتبط با صیادی.

در اثر پیشرفتهای علمی و فن آوری عارض می شود. آموزشهای مستمر نیز تلاشی است برای از میان برداشتن این بیسوادی که دنیای معاصر با آن روبرو است.

کشوری که نتواند نهادها و مؤسسات مورد نیاز را برای پاسخگویی به چنین نیازهایی سازماندهی کند، نمی تواند در عصر کنونی دوام آورد و هویت فرهنگی و اجتماعی خود را از دست می دهد.

آموزش بزرگسالان و آموزشهای مستمر، برای همه کشورها- اعم از پیشرفته و در حال پیشرفت- یک ضرورت سیاسی و یک نیاز واقعی است. هر کشوری که خواهان توسعه پایدار است، باید آموزش را جزء لاینفک برنامه های خود قرار دهد.

در زمینه صیادی نیز هدف بلندمدت برنامه های آموزشی صیادی می بایست سوق دادن صیادان به سمت خوداتکایی در مدیریت و توسعه صیادی باشد و برای این منظور برنامه ریزی آموزشی صیادان باید بر تشخیصی واقع گرایانه از نیازهای صیادان و صنعت صیادی و امکانات و وسایل موجود

در منطقه مبتنی باشد. این برنامه به نوبه خود به عوامل بسیاری از قبیل: سطح توسعه نهادهای منطقه ای و اندازه، ماهیت و قابلیت بخش صیادی و اولویتی که به توسعه منابع انسانی در امر صیادی داده می شود بستگی دارد. صرف نظر از آموزشهای رسمی برای دستیابی به اثرات مطلوب، می بایست به برگزاری سمینارها و دوره های آموزشی و جشنهای صیادی نیز اقدام گردد.

در راستای اهداف کلی فوق الذکر، یک بررسی موردی در شهرستان پشت شهر بندرعباس انجام گرفت تا برنامه آموزشی مورد نیاز صیادان تبیین و تدوین گردد. در ادامه مقاله حاضر، جزئیات این برنامه آموزشی آمده است.

تعریف مفاهیم

برنامه ریزی آموزشی: عبارت است از تشخیص مسائل و نیازها، تعیین اهداف مناسب، بررسی وسایل و امکانات و محدودیتهای، بررسی راههای مختلف اجرای برنامه و انتخاب صحیح ترین آنها، تصمیم گیری در مورد زمان مناسب، انتخاب

بهترین وسیله و ابزار برای تحقق اهداف.

محتوای آموزشی: اصول و مفاهیمی هستند که به فراگیران ارائه می شود تا ورود آنان را به عملکردهای آموزشی میسرگرداند و رسیدن آنان را به هدف اجرایی امکان پذیر سازد.

ملوان شناور صیادی: کسی است که توانائی بکارگیری آلات و ادوات صیادی، تفکیک آبیان دریایی، شستشو و عمل آوری و نظیر آنها را دارا باشد.

ناخدا: کسی است که علاوه بر دارا بودن مهارت ملوانی، توانایی کاربرد وسایل اولیه دریانوردی، مخابره پیامها - به صورت سمعی و بصری- هدایت شناور، دریانوردی ساحلی و تخمینی و تشخیص صیدگاه را دارا باشد.

تعاونیهای صیادی و نقش آنها در آموزش صیادان

تعاونیها از جمله نهادهایی هستند که پس از انقلاب اسلامی و در جهت دگرگونی نظام تولید، توزیع و مصرف و در راستای مشارکت مردم و برقراری عدالت اجتماعی در ساختار اقتصادی - اجتماعی کشور ایجاد شدند. گرچه آنطوریکه پیش بینی می شد، این نهادها چندان منشأ دگرگونی نشدند، ولیکن امروزه تا حدودی جای خود را در نظام اقتصادی کشور بویژه در بخش توزیع باز کرده و مردم با این تجربه آشنا شده اند.

تعاونیها می توانند با ایجاد مشارکت فعال افراد و به عنوان یک نهاد جوشیده از مردم، تغییراتی را ایجاد کنند و بدین وسیله ساختار تولید و توزیع موجود را دگرگون سازند. شیوه های تولید سنتی دیگر نمی توانند نقش مؤثر مورد انتظار را در اقتصاد کشور ایفا کنند. لذا با دگرگونیهای بنیادی که در ساختار اقتصادی کشور به وجود آمده، روند مدرنیزه شدن هر چه بیشتر شیوه تولید همراه با ارائه خدمات و

تجهیزات به تعاونیهایی نظیر تعاونی صیادان باید به نحو عملی و عمومی حمایت شوند. یکی از چشم اندازهای دگرگونی که در ساختار اقتصادی اجتماعی صیادان استان هرمزگان آغاز شده است، ایجاد تعاونیهایی تولید و مصرف در سالهای پس از انقلاب اسلامی است. این تعاونیها هر چند نیم بند، جای خود را پیدا کرده و صیادان نیاز به آنها را برای ادامه عملکردهای خود احساس می کنند و خواستار حمایتهای همه جانبه دولت از آنها و فعال نمودن هر چه بیشتر آنها هستند. تقریباً سه چهارم صیادان استان هرمزگان عضو تعاونیها بوده و از آنها استقبال کرده اند. با توجه به شیوه سنتی زندگی مردم منطقه، این میزان عضویت در تعاونیها قابل توجه است که در صورت همکاریها و انجام اقدامات جدی در راستای بازسازی ساختار آنها، چشم انداز مطلوبی برای دگرگونی در کار صید و صیادی منطقه می توان انتظار داشت. به همین دلیل، این تعاونیها باید فعالت عمل کنند و با مشارکت دادن بیشتر اعضای آنها در کارها، تصمیم گیریها و سرمایه گذاریها هم برای تأمین وسایل و نیازهای تعاونیها و هم نیازهای معیشتی و زندگی اعضا در جهت تغییر شیوه های تولید و توزیع و سازمان کار و خدمات باید تلاش شود. یکی از کارهای مهم برای تعاونیها، آموزش اعضای آنها می باشد و شرکتهای تعاونی صیادی از این امر مستثنی نمی باشند. بر اساس اساسنامه شرکتهای تعاونی، ۳ درصد سود آنها به منظور آموزش به حساب سازمان تعاون واریز می گردد. لذا، از این فرصت باید بهره جست و برای آموزش اعضای تعاونیهای صیادی (یعنی صیادان) برنامه های آموزشی ویژه ای تهیه و اجرا نمود که بر اساس نیاز آنها باشد.

وضعیت صید و صیادی در استان هرمزگان

نوار ساحلی استان هرمزگان، دارای طول حدود ۱۰۰۰ کیلومتر است. حدود ۱۱۴ روستای صیادی در مناطق بندرعباس، بندر حاسک، بندر لنگه، کلاهی و جزیره قشم با بیش از ۱۰۰۰۰ صیاد مشغول امر صید هستند که ۳۸۲۳ نفر آنها در ۲۱ تعاونی صیادی و بقیه به طور آزاد در امر صید فعالیت دارند. علاوه بر صید میگو، انواع مختلف ماهی توسط این صیادان صید می شود

استان هرمزگان و حوزه شهرستان بندرعباس که محل اتصال آبهای خلیج فارس و دریای عمان است، گذرگاه انواع ماهیهایی است که از اقیانوس هند به طرف تنگه هرمز می آیند. ماهیهای صید شده استان هرمزگان بر اساس مرغوبیت به ۵ درجه تقسیم شده اند: درجه ممتاز: شامل انواع ماهی شورت، حلواسفید، شوریده و راشکو.

درجه ۱: ماهی شیر و قباد
درجه ۲: ماهیهای حلواسیاه، میش، سنگسر، سرخو، هامور، چمن، مقوا، گیش، کفشک و سه کلا.

درجه ۳: ماهیهای سازم، حشون، کتو، عروس، طلال و طوطی ماهی.

درجه ۴: ماهیهای قبادزرد، خارو، صبور هندی و نیزه ماهی.
ماهیهایی صنعتی شامل ماهیهای هوور و زرده. صید در استان هرمزگان توسط صیادان به چند روش زیر انجام می گیرد:

(۱) ترال (جهت صید میگو برای ماهی کف زی).

(۲) گوشگیر (برای هر ۳ سطح میانی، سطحی و کفی)

(۳) صید با گرگور (برای جاهای صخره ای و مخصوص صید ماهیان کف زی)

(۴) صید با قلاب

(۵) صید محاصره ای (پیاله ای)

(۶) صیدهای ساحلی (مشتا، جل، پارو، پاکش و خوربندی)

(۷) صید کولی (کوسه) که با نوعی قلاب انجام می شود و صیاد بر پشت کوسه که در حال خواب است می پرد و قلاب را در بینی کوسه فرو می کند و شناور حرکت می کند تا هنگامی که کوسه بیجان شود.

در مورد صید سنتی که روش رایج صید در هرمزگان نیز هست، نظامهای سهم بری (تقسیم صید) گوناگونی در مناطق مختلف استان هرمزگان و در ارتباط با شیوه های مختلف صید وجود دارد. شیوه ساده سهم بری رایج در استان این چنین است که سهم بری مطابق با مراتب شغلی و جایگاه افراد در داخل شناور و به ترتیب: مالک، ناخدا، سکانی، موتورست، آشپز و ملوان (جاشو) انجام می گیرد. سهم هر یک بدین ترتیب است: نصف درآمد یا صید برای مالک و نصف دیگر با نسبتهای سهم بری، جاشو یک سهم، آشپز و موتورست و سکانی ۱/۵ سهم و ناخدا دو سهم از صید را به خود اختصاص می دهند.

موقعیت محل مورد بررسی

در استان هرمزگان ۵ منطقه صیادی فعالیت دارند که عبارتند از: بندرلنگه، بندر قشم، بندرجاسک، بندرعباس و بندر کلاهی. هر یک از این مناطق، دارای چند تعاونی صیادی هستند که در امر صید فعالیت دارند. به عنوان مثال منطقه صیادی بندرعباس، دارای سه تعاونی صیادی به شرح ذیل می باشد:

(۱) تعاونی صیادی پشت شهر.

(۲) تعاونی صیادی سورو.

(۳) تعاونی صیادی هرمز.

منطقه پشت شهر بندرعباس، یکی از مناطق اصلی صیادی است. بیشتر جمعیت آن

را مردمی تشکیل می دهند که به نوعی در شغل صیادی شرکت دارند. تعاونی صیادی پشت‌شهر متشکل از ۱۲۰۰ نفر صیاد می‌باشد. با بررسیهای انجام شده در خصوص مسائل صید و صیادی، دستگاههای اجرایی که با امور صیاد استان مرتبط هستند مشخص گردید که چگونگی ارتباط صیاد با دستگاههای اجرایی طبق شکل (۱) می‌باشد. اداره کل بنادر: ناظر بر شناورها در دریا از لحاظ ایمنی دریانوردی و صدور گواهینامه ناخدایی است.

بانکهای عامل (نظیر بانک کشاورزی): تسهیلات اعتباری در قالب تبصره ۳ و ۴ و ارائه خدمات بانکی از جمله وظایف آنها است.

اداره کل شیلات: خدمات آموزشی، ترویجی و خدمات شغلی و حرفه‌ای را ارائه می‌دهد. اداره کل تعاون: ناظر بر عملکرد تعاونیها و هماهنگی جهت دریافت اعتبارات را ایجاد می‌کند.

اداره کل صنایع: موافقت‌های اصولی برای ایجاد صنایع جنبی و خدمات شناوری را صادر می‌کند.

فرآیند کار:

به منظور انجام عملکردهای آموزشی برای صیادان منطقه مورد نظر، ابتدا الگویی برای شروع کار و ادامه روند آن تهیه گردید و بر اساس آن ۷ مرحله پیش بینی شد که عبارتند از:

۱- بررسی مسائل و مشکلات.

۲- تعیین نیازها.

۳- تعیین نیازهای آموزشی.

۴- تعیین اهداف آموزشی.

۵- طراحی برنامه آموزشی با در نظر گرفتن اهداف و امکانات و وسایل آموزشی.

۶- اجرای برنامه آموزشی.

۷- ارزشیابی برنامه آموزشی.

فرایند عملکردهای انجام شده در شکل (۲) نشان داده شده است.

۱- بررسی مسائل و مشکلات:

- گفتگوی اولیه با صیادان منطقه پشت شهر بندرعباس.

- انجام یک سفر دریایی به همراه یک شناور صیادی به مدت ۴۸ ساعت در منطقه صیدگاه تنگه هرمز.

- گفتگو با تعاونی صیادان پشت شهر بندرعباس به منظور بررسی مشکلات و مسائل صیادان این تعاونی

- گفتگو با مسئولین شیلات هرمزگان، معاونت صید اداره آموزش و ترویج و اداره تعاون استان هرمزگان.

- علاوه بر مصاحبه های انجام شده فوق، برای شناسائی مسائل و مشکلات عمده صیادان منطقه از پرسشنامه های توزیع شده بین صیادان پشت شهر برای جمع‌آوری اطلاعات در باره مسائل صید و صیادی برای تعیین دوره های آموزشی استفاده گردید.

- بررسی سیاستهای کلان (ملی) در خصوص صید و صیادی به منظور هماهنگی وسایل و امکانات و نیازهای آموزشی صیادان با آنها.

- گفتگوی مجدد با صیادان در خصوص ارائه راه حلها برای هر یک از مسائل و مشکلات مطرح شده.

۱-۱- گفتگوی اولیه با صیادان

گفتگو با صیادان به کمک مصاحبه و طرح

سؤالات باز در یک گروه متمرکز با حضور ۱۰

نفر در یک شناور صیادی انجام گردید. صیادان مسائل زیر را مطرح کردند:

۱) نبود تسهیلات کافی زیربنایی- صیادی مانند اسکله، موج شکن و فانوس دریایی برای تسهیل امر صید و حفظ شناورها از

امواج دریا.

۲) کمبود تسهیلات تحویل گیری ماهی و میگو از صیادان.

۳) عدم دسترسی به جایگاه سوخت مناسب در فصل صید.

۴) نبود تعمیرگاه شناور که به عدم استفاده از امکانات و وسایل موجود و بلااستفاده ماندن آنها منجر می شود.

۵) ضعف تعاونی در خصوص جمع‌آوری، نگهداری و توزیع صید.

۶) کمبود ابزار و ادوات صید نظیر تور، طناب و قطعات شناور.

۷) سنتی بودن به لحاظ روشها و وسایل، عدم آشنایی با ماهی یاب، وینچ و بی‌سیم.

۸) نبود یک نظام سنجیده و کارا با پوشش گسترده جهت آموزش و ترویج فنون نوین و بهینه کردن روشهای صید و نداشتن کارت هویت در خصوص مهارت شغلی اعضای شناور صیادی.

در سفر دریایی که با صیادان انجام شد، مشکلات صید از نزدیک مشاهده گردید و با آنان در باره راههای کاهش این مشکلات بحث و گفتگو صورت گرفت. صیادان عمدتاً به عدم توانایی استفاده از فنون مناسب اشاره داشتند.

۱-۲- گفتگو با تعاونی صیادان منطقه پشت شهر:

مشکلات عمده‌ای که مسئولان تعاونی اظهار کردند به شرح زیر است:

۱) پایین بودن سطح سواد اعضا و عدم آشنایی آنان با اصول و قوانین تعاونی.

۲) عدم برخورداری مناسب صیادان از تسهیلات و کمکهای دولتی و اعتبارات بانکی به موقع جهت رفع مشکلات شغلی.

۳) کمبود محل مناسب برای جمع‌آوری و نگهداری صید.

۴) کمبود کارخانجات یخ سازی، صنایع جنبی

جهت استفاده بهینه از محصولات صید مانند کارخانه تهیه فیله و استیک، سردخانه و کارخانجات کنسرو که کمبود آنها باعث فاسد شدن و از بین رفتن صید می‌گردد. (۵) کمبود خدمات بیمه‌ای به صیادان.

۱-۳- گفتگو با مسئولان شیلات:

پس از گفتگو با مسئولان شیلات استان، پیرامون مسائل صید و صیادی مسائل زیر مشخص گردید:

- ۱) پایین بودن سطح سواد صیادان.
- ۲) عدم انگیزه صیادان برای شرکت در دوره‌های آموزشی.
- ۳) عدم استقبال صیادان از فنون نوین صیادی.
- ۴) ضعف تعاونیهای صیادی در خصوص جذب امکانات و وسایل و خدمات اعتباری.

۲- تعیین نیازها:

با توجه به مصاحبه‌ها و گفتگوهای انجام شده و اطلاعات جمع‌آوری شده و تجزیه و تحلیل آنها، عمده‌ترین مسائل و مشکلاتی که دامنگیر صیادان است و می‌توان به عنوان نیاز مطرح شده عنوان کرد، به صورت ذیل طبقه‌بندی می‌گردند.

نیازهای زیربنایی - متناسب با شغل صیادی

- تأسیس اسکله، موج شکن و فانوس دریایی برای تسهیل کار صید و حفظ شناور.
- تأسیس صنایع جنبی نظیر کارخانجات تهیه پودر ماهی، پودر یخ و عمل‌آوری ماهی و میگو.
- ایجاد کارگاههای ساخت و بازسازی شناورهای چوبی.
- ایجاد کارخانجات توریافی و ساخت ادوات صید نظیر بویه و تور.
- ایجاد تعمیرگاه موتورهای دریایی (بنزینی و دیزلی).

نیازهای خدماتی

- تدارک ادوات صید، قطعات و وسایل موتورهای دریایی.
- تدارک چوب برای ساخت و بازسازی شناورهای صیادی.
- ایجاد جایگاه سوخت رسانی به شناورهای صیادی در فصل صید.
- تربیت اعضای مجرب و کارآمد در ارکان تعاونی.
- دسترسی به موقع و مناسب به اعتبارات و تسهیلات بانکی جهت خرید ادوات صید در قالب بصره‌های ۳ و ۴.
- تهیه کارت هویت برای مهارتهای شغلی صیادان.
- به‌کارگیری خدمات بیمه مانند بیمه درمانی صیاد و بیمه شناور.

نیازهای حرفه‌ای

- آشنایی با عملکردهای مالی و ارکان تعاونی.
- فراگیری عمل‌آوری و حفظ ذخایر برای اعضای تعاونی صیادی.
- آشنایی صیادان با فن‌آوریهای مناسب صید.
- آشنایی با کمکهای اولیه و اطفاء حریق در شناور.
- آشنایی با اصول دریانوردی.

بحث و پیشنهادها

از آنجا که این برنامه برای رفع نیازهای حرفه‌ای براساس عملکردهای آموزشی تنظیم شده است، برای پاسخگویی به آنها از طریق آموزشهای ترویجی تأکید داشته ولی در عین حال برای نیازهای زیربنایی و خدماتی که از طریق عملکردهای غیرآموزشی قابل پاسخگویی هستند، راههایی نیز ارائه می‌نماید. لذا، قبل از شرح گسترده برنامه آموزشی برای نیازهای حرفه‌ای - به طور خلاصه - به

راههای پاسخگویی به نیازهای زیربنایی و خدماتی اشاره می‌شود.

برای پاسخگویی به نیازهای زیربنایی اقدامات زیر پیشنهاد می‌گردند:

- احداث موج شکن و فانوس دریایی از طریق ایجاد هماهنگی با نمایندگان مجلس، استانداری، اداره کل تعاون و اداره کل شیلات استان جهت تخصیص اعتبارات لازم برای ساخت آنها در قالب طرحهای ملی.
- حمایت و تشویق بخش خصوصی در زمینه ساخت کارگاههای تعمیر و بازسازی و ساخت شناورهای چوبی و صنایع جنبی از طریق اداره کل صنایع، اداره کل شیلات، اداره کل تعاون و بانکهای عامل.
- تخصیص کافی بودجه ارزی و ریالی جهت ایجاد تسهیلات صیادی و ساخت شناور، قطعات، ادوات صیادی و منابع وابسته به صید و صنایع جنبی.

برای پاسخگویی به نیازهای خدماتی اقدامات زیر پیشنهاد می‌گردند:

- وضعیت موجود تعاونیها و عملکرد آنان در راستای ایفای نقش اساسی و مورد انتظار تعاونی صیادی نبوده و لازم است که تعاونیها در شوراهای برنامه ریزی استانی، منطقه‌ای و ملی مشارکت فعالانه داشته باشند تا برنامه‌های براساس واقعیات تنظیم گردند.
- بیمه صیادی می‌باید در قالب یک طرح مطالعاتی و با هماهنگی ارگانهای ذیربط انجام گیرد.
- با توجه به اینکه فن‌آوریهای نوین را صیادان ثروتمند می‌توانند کسب نمایند، حمایت‌های مالی از صیادان فقیر به منظور تهیه و بهره‌گیری از ابزار و وسایل مورد نیاز برای افزایش صید انجام گیرد.
- آموزش صیادان و صدور گواهینامه‌های ناخدایی، سکانی، ملوانی و تعمیرکار موتور به

وسیله اداره کل بنادر و کشتیرانی.

۳- تعیین نیازهای آموزشی:

برای پاسخگویی به نیازهای حرفه‌ای صیادان، ۵ دسته نیاز آموزشی تشخیص داده شد که عبارتند از:

الف) نیازهای آموزشی در زمینه خدمات اعتباری و ارکان تعاونی.

ب) نیازهای آموزشی در زمینه عمل‌آوری و حفظ ذخایر.

ج) نیازهای آموزشی در زمینه فن‌آوری صید.

د) نیازهای آموزشی در زمینه کمکهای اولیه و اطفاء حریق

ه) دریانوردی با شناورهای صیادی

هریک از موارد دسته فوق در زیر نام برده شده‌اند.

الف) نیازهای آموزشی در زمینه خدمات اعتباری و ارکان تعاونی عبارتند از:

۱) آموزش مدیران عامل

۲) آموزش هیئت مدیره

۳) آموزش بازرسان

۴) آموزش حسابداران

۵) آموزش اعضای عادی تعاونی

ب) نیازهای آموزشی در زمینه عمل‌آوری و حفظ ذخایر عبارتند از:

۱) آموزش عمل‌آوری ماهی و میگو

۲) آموزش حفظ ذخایر

ج) نیازهای آموزشی در زمینه فن‌آوری صید عبارتند از:

۱) آموزش صید با تورگوشگیر استاندارد

۲) آموزش صید به روش لانگ لاین^(۴)

۳) آشنایی با تجهیزات و ادوات شناور صیادی نظیر عمق یاب، ماهی یاب و وینچ

د) نیازهای آموزشی در زمینه کمکهای اولیه و

اطفاء حریق عبارتند از:

۱) آموزش کمکهای اولیه

۲) آموزش دوره اطفاء حریق

ه) نیازهای آموزشی در زمینه دریانوردی با

شناورهای صیادی عبارتند از:

۱) آموزش ناخدایی

۲) آموزش ملوانی

۳) آموزش تعمیر و بازسازی موتورهای دریایی

۴- تعیین اهداف آموزشی

۴-۱- تعیین اهداف آموزشی برای نیازهای

خدمات اعتباری و ارکان تعاونیها

۴-۱-۱- اهداف کلی: کسب اطلاعات کافی

و مهارتهای لازم در زمینه ارکان و عملکرد

تعاونی صیادی

۴-۱-۲- اهداف اختصاصی:

● آشنایی مدیران عامل با عملکرد تعاونیها در

زمینه بازاریابی، توزیع و ارتباط با ارگانها و

سازمانهای ذیربط

● آشنایی هیئت مدیره با سازماندهی و

مدیریت بازاریابی صید

● آشنایی حسابداران در زمینه نظامهای

حسابداری و دفتر ثبت

● آشنایی کلیه اعضای تعاونی با اصول، ارکان

و وظایف تعاونی

۴-۱-۳- اهداف رفتاری:

● اعضای تعاونی باید بتوانند در مواقع لازم

تصمیم‌های مطلوب را اتخاذ نمایند

● حسابداران تعاونی به طور اصولی کارهای

حسابداری را انجام دهند

● مسئولان تعاونی باید بتوانند برای امور

تعاونی با دستگاههای اجرایی تماس برقرار

نمایند.

۴-۲- اهداف آموزشی عمل‌آوری و حفظ

ذخایر:

۴-۲-۱- اهداف کلی: کسب اطلاعات در

زمینه چگونگی عمل‌آوری و حفظ ذخایر

آبزی.

۴-۲-۲- اهداف اختصاصی:

● آشنایی با صیدگاههای آبهای استان

● آشنایی با اهمیت حفظ ذخایر

● آشنایی با زمان صید

۴-۲-۳- اهداف رفتاری:

● توانایی جدا کردن آبزیان دریایی پس از

صید

● رعایت زمان صید

● کسب مهارت به کارگیری ابزار صیادی

● شناسایی محل صید آبزیان

۴-۳- اهداف آموزش فن‌آوری صید:

۴-۳-۱- اهداف کلی: آشنایی با روشهای

نوبین صید

۴-۳-۲- اهداف اختصاصی:

● آشنایی با روش صید گوشگیر استاندارد

● آشنایی با روش صید لانگ لاین

● آشنایی با تجهیزات و وسایل شناورهای

صیادی (عمق یاب، ماهی یاب و وینچ)

۴-۳-۳- اهداف رفتاری:

● صیاد باید بتواند ابزار و ادوات صیادی را به

روش گوشگیر به کار گیرد.

● صیاد به روش لانگ لاین صید نماید.

● صیاد با دستگاههای ماهی یاب، عمق یاب

و وینچ کار کند.

۴-۴- اهداف آموزشی کمکهای اولیه و اطفاء

حریق:

۴-۴-۱- اهداف کلی: آشنا شدن با کمکهای

اولیه و اطفاء حریق در شناورهای صیادی.

۴-۴-۲- اهداف اختصاصی:

● کسب مهارت در به کارگیری کمکهای اولیه

● کسب مهارت عملی لازم جهت جلوگیری

از بروز حریق در شناور صیادی

- کسب مهارت برای اطفاء حریق در شناور صیادی
- مراقبت از وسایل کمکهای اولیه و اطفاء حریق در شناور صیادی

۴-۳- اهداف رفتاری:

- صیاد باید بتواند کمکهای اولیه و محتویات آن را در زمان بروز سانحه به کار گیرد.
- اقدامات اولیه برای نجات فرد غرق شده انجام گیرد.
- با بروز آتش سوزی در شناور از کپسولهای اطفاء حریق به طور صحیح استفاده کند.
- در شناور صیادی با بروز حادثه از جلیقه نجات به نحو مطلوب استفاده کند
- در مواقع اضطراری آرامش را حفظ کرده و فنون اطلاع رسانی به اورژانس های امدادی را به کار گیرد.

۴-۵- اهداف آموزشی دریانوردی با شناورهای صیادی:

- ۴-۵-۱- اهداف کلی: آشنایی صیادان با شیوه‌های نوین ناوبری و کسب مهارت‌های ضروری برای هدایت شناورهای ماهیگیری
- ۴-۵-۲- اهداف اختصاصی:

- کسب توانایی دریانوردی ساحلی و تخمینی
- کسب توانایی ارسال پیامها به صورت سمعی و بصری
- کسب توانایی هدایت شناور
- ۴-۵-۳- اهداف رفتاری:

- صیاد باید بتواند با قطب نما کار کند
- صیاد باید بتواند نقشه های دریایی و علائم آن را بخواند
- صیاد باید بتواند طریقه پیدا کردن نقطه در جهت سمت و فاصله را به کار برد.
- صیاد باید بتواند فاصله، زمان و سرعت را

هنگام دریانوردی مشخص کند

- صیاد باید با مناطق دریانوردی در داخل دریا آشنا گردد

- صیاد باید در شناور کار با بی سیم را انجام دهد

- صیاد باید بتواند پیام را ارسال و دریافت کند.

۵- طراحی برنامه آموزشی با در نظر گرفتن اهداف و امکانات آموزشی

۵-۱- محل برگزاری دوره های آموزشی:

- با بررسیهای انجام شده در استان هرمزگان، مکانهای مناسب جهت برگزاری دوره های آموزش صیادی با استفاده از اساتید و کارشناسان مجرب در زمینه امور صید و صیادی به شرح زیر معرفی می گردند:

- مرکز آموزشی شیلات استان هرمزگان
- مرکز آموزش اداره کل بنادر و کشتیرانی استان هرمزگان

- تعاونی صیادی استان هرمزگان
- مرکز آموزش صیادی در سایر نقاط کشور

۵-۲- مربیان و کادر آموزشی مورد نیاز به شرح زیر معرفی می گردند:

- مربیان و کارشناسان اداره کل و مرکز پژوهشهای شیلات استان هرمزگان
- کارشناسان اداره بنادر و کشتیرانی استان هرمزگان
- کارشناسان اداره کل تعاون استان هرمزگان
- کارشناسان آموزش فنی و حرفه‌ای استان هرمزگان

۵-۳- تنظیم برنامه آموزشی

- در تنظیم برنامه آموزشی براساس اصول برنامه ریزی آموزشی، عناصر آموزشی طوری تنظیم می شوند که مجموعه عملکردهای به موقع و بدون وقفه در طول دوره انجام گیرند.

تنظیم این برنامه آموزشی، موجب می شود تا فراگیران، عملکردهای ضروری آموزشی را به ترتیب و یکی پس از دیگری و در مراحل زمانی مشخص و به شیوه‌ای منطقی حرکت دهند و نتایج بدست آمده از آن را در مراحل آموزشی مورد استفاده قرار دهند.

مشخصات کلی برنامه آموزشی برای اهداف آموزشی فوق‌الذکر در جدول (۱) آورده شده است.

این جدول نشاندهنده نام دوره آموزشی، نوع و تعداد فراگیران هر دوره آموزشی، طول دوره، محل برگزاری و روش انجام آموزش به همراه محتوای آموزشی است. برای توضیح بیشتر در باره جدول (۱) یک دوره آموزشی برای مثال تشریح می‌شود.

مثال: آموزش فن آوری صید.

هدف کلی: آشنایی با روشهای نوین صید.

اهداف اختصاصی:

- آشنایی با روش صید گوشگیر استاندارد
- آشنایی با روش صید لانگ لاین
- آشنایی با تجهیزات و وسایل شناورهای صیادی (عمق یاب، ماهی یاب و وینچ)

اهداف رفتاری:

- صیاد باید بتواند ابزار و ادوات صیادی را به روش گوشگیر به کار گیرد.
- صیاد به روش لانگ لاین صید نماید
- صیاد در حین صید، دستگاههای ماهی یاب، عمق یاب و وینچ را به کار گیرد.
- محل جدول شماره (۱): اداره کل صنایع و بانکهای عامل.

برنامه ریزی دوره:

- فراگیران: صیادان شناورهای صیادی به تعداد ۱۰ نفر
- مدت دوره: ۱۵ روز
- تعداد دوره: سال اول یک دوره

● محل برگزاری دوره: مرکز آموزشی شیلات و تعاونی صیادی استان هرمزگان

● زمان برگزاری: نیمه دوم اسفند (زمان صید)

● مربی: کارشناس فن آوری صید اداره کل شیلات استان هرمزگان، مرکز تحقیقات و پژوهشهای شیلات استان هرمزگان، صیادان مجرب.

محتوی:

● آموزش صیادی با تور ماهیگیری گوشگیر استاندارد هووری و تور گوشگیر محاصره‌ای هووری

● آموزش روش صید لانگ لاین، شناخت اجزاء صید لانگ لاین، روش طعمه گذاری، روش ریختن و جمع آوری رشته قلاب و سایر مراحل صید

● آموزش اکوساندر^(۴) و تجهیزات و ابزار صید در کنار شناورهای صیادی

روش آموزشی:

آموزش تئوری به مدت ۵ روز و آموزش عملی به مدت ۱۰ روز می‌باشد. آموزش عملی به صورت گشت دریایی در یک شناور مجهز به ادوات مختص هر یک از روشهای صید انجام می‌گیرد و صیادان صید صحیح را یاد می‌گیرند.

۶- اجرای برنامه آموزشی

پس از تهیه برنامه، نوبت به اجرای آن می‌رسد. برخی نکات که در مرحله اجرا اهمیت دارند عبارتند از:

الف) جلب توجه فراگیران: محیط آموزش باید دلپذیر و متنوع باشد تا فراگیران با علاقه در دوره شرکت نمایند.

ب) برقرار ارتباط: گذشته از عامل فوق، برخی مهارتها برای ارائه مطالب توسط

آموزشگر لازم است که مهمترین آنها روش برقراری ارتباط با شرکت کنندگان است. از آنجا که ارتباط بین آموزشگران و فراگیران یک ارتباط پیچیده انسانی است و از طرف دیگر، فراگیران از لحاظ توانایی، شرایط و جایگاه با یکدیگر متفاوتند، لذا آموزشگران باید در شناخت این تفاوتها و برقراری ارتباط مطلوب، مهارت کافی داشته باشند.

ج) تمرکز حواس: از دیگر عواملی که آموزشگران باید هنگام ارائه مطالب به آن توجه نمایند، تمرکز بخشی به حواس فراگیران است که با تغییر دادن تن صدا، حرکت کردن، ایجاد تنوع در محیط آموزشی، مثل پرسش و پاسخ و یا حتی سکوت‌های به موقع و یا به کارگیری وسایل کمک آموزشی قابل هدایت است.

د) آماده سازی و تمرین: در آموزشهای ترویجی، تمرین کردن مطالب آموخته شده، یکی از عوامل مهم است. در این مرحله، باید نظارت کافی را از ابتدا تا انتها اعمال نمود تا اطمینان حاصل شود یادگیری با کیفیت خوبی انجام شده است. علاوه بر موارد فوق، اقداماتی که برای اجرای دوره باید در نظر قرار گیرد، عبارتند از:

● مشخص نمودن مجریان و کارکنان مورد نیاز

● برآورد هزینه های اجرای دوره

● تأمین وسیله ایاب و ذهاب و امکانات و وسایل رفاهی

● تهیه و بازیابی وسایل کمک آموزشی مورد نیاز

● ثبت نام از فراگیران واجد شرایط

● عقد قرارداد با مربیان (آموزشگران) و مراکز آموزشی

یادگیری مورد انتظار از فراگیران را مشخص نمود بعد از اجرای برنامه آموزشی نیز باید فرصتی برای نقد و بررسی دوره به وجود آورد تا چگونگی اجرای برنامه آموزشی و بطور کلی، برآورده شدن میزان یادگیریها و انتظارات مورد نظر و عوامل موثر در اجرای برنامه آموزشی مورد بررسی قرار گردند.

آزمونهای کلاسی - چه قبل و چه بعد از تشکیل دوره آموزشی - نمی‌توانند ارزشیابی کاملی از برنامه‌های آموزشی به دست دهند. ارزشیابی باید در محیط واقعی کار انجام گیرد. این کار می‌تواند توسط مجریان برگزاری دوره های آموزشی در زمان انجام کار روی شناورهای صیادی صورت گیرد.

منابع:

۱- حجازی، یوسف (۱۳۷۵). "مهندسی فرآیند عملکردهای آموزشی - ترویجی". انتشارات معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی

۲- توکل، محمد (۱۳۷۰). "بررسی و تحلیل ساخت اجتماعی - اقتصادی جامعه صیادان استان هرمزگان". معاونت صید امور صیادان دفتر امور برنامه ریزی و مطالعات شیلات ایران

۳- پورطریق، محمد (۱۳۶۹). "جزوه آموزشی صید لانگ لاین". معاونت صید شیلات هرمزگان

۴- شاه ولی، منصور (۱۳۷۳). "رهیافتی برای یادگیری در شرایط متحول و متغیر". مجموعه مقالات اولین کنفرانس شگفتیهای مغز و روان. مؤسسه فرهنگی و علمی دارالفنون طوس، مشهد. ص ۱۰-۲۳.

۵- مصاحبه با مسئولان صید و صیادی استان هرمزگان و صیادان تعاونی پشت شهر. فروردین ۱۳۷۶.

۶- معاونت صید و امور صیادان اداره کل آموزش و ترویج، استاندارد آموزشی واحدهای شناور بدنه چوبی.

پی نوشتها:

1 - Schelsky

2 - Long Line

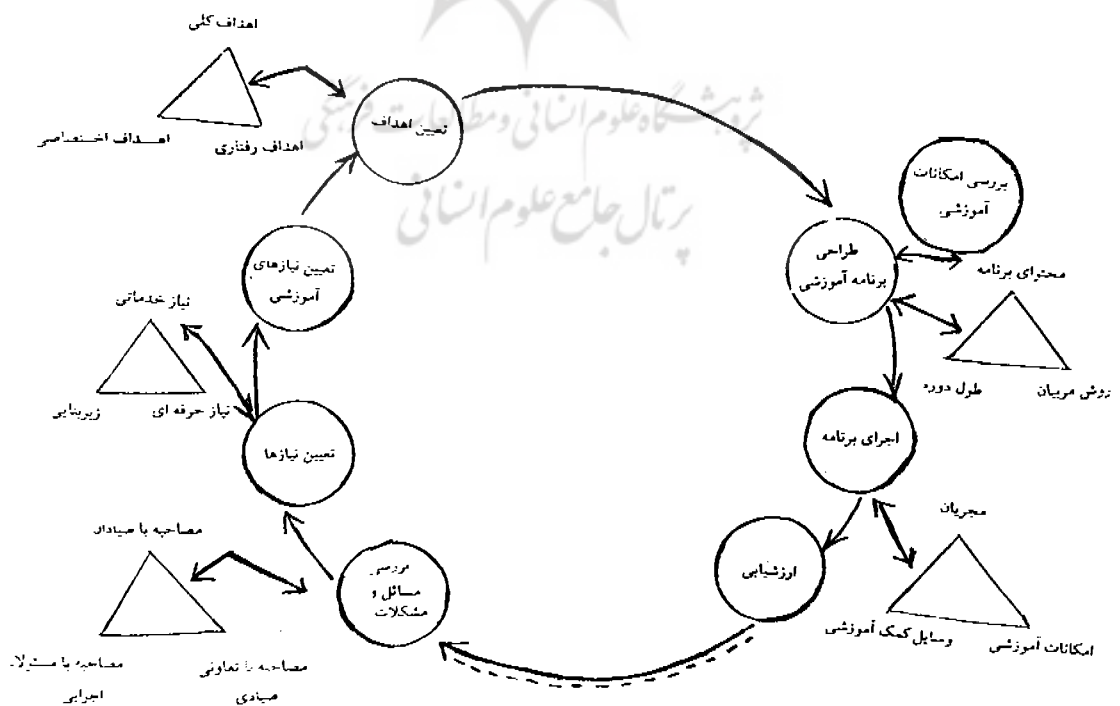
3 - Acosander

۷- ارزشیابی برنامه آموزشی

قبل از شروع دوره آموزشی، باید میزان

ردیف	نیز آموزش	نام دوره آموزشی	فرآیند اجرا	شماره فراگیر	شماره دوره	مدت دوره	شماره آموزش	شماره مدرسه	محل اجرا			زمان	محل دوره	
									تفصیلی	بازدید	معمی و تفریحی			
۱	خدمات اعتباری و ارگان تعاونی	۱- مدیران عامل ۲- هیئت مدیره ۳- بازرسان ۴- صاحبان ۵- اعضا و تعاونی ها	مدیران عامل هیئت مدیره بازرسی صاحبان اعضا	۲۲ ۲ ۲ ۲ ۱۰۰	۲ ۲ ۲ ۲ ۱۰۰	۲ ۲ ۲ ۲ ۱۰۰	۱۲۲ ۶ ۶۰ ۶۰ ۶۰۰	۱ ۱ ۱ ۱ ۱	تعاونی صیادی مرکز آموزشی شعبه تعاونی صیادی	۲ روز ۱ روز ۲ روز ۱ روز —	۱ روز ۱ روز ۲ روز — —	— — — — —	آشنایی با اصول ارگان تعاونی و تقابله مدیرعامل آشنایی با اصول صیادان و آموزش بازرسان آشنایی با اصول و ارگان تعاونی ها	موردین خرداد اول خرداد
۲	عمل آوری ماهی و میگو	۱- آموزش عمل آوری ماهی و میگو ۲- ملکه ذخیره	معاونان میدان	۲۰ ۲۰	۱ ۱	۲ ۲	۲۸۰ ۱۸۰	۲ ۱	مرکز آموزشی شعبه	۲ ۱	۲ —	— —	توانایی تشخیص آلودگی در آب و توانایی تشخیص ملکه معمول از ذخیره آشنایی با بهداشت ماهی و میگو آشنایی با ملکه ذخیره آشنایی با زمان عمل میگو	مرداد شهریور
۳	تکنولوژی صید	۱- صیادان ۲- شیخ متاندر ۳- صیادان ۴- آشنایی با شیوه های و ادوات صیادان	میدان	۱۰ ۱۰ ۱۰ ۱۰	۱ ۱ ۱ ۱	۱۵ ۱۵ ۱۵ ۱۵	۱۵۰ ۱۵۰ ۱۵۰ ۱۵۰	۲ ۱ ۱ ۱	تعاونی صیادی شعبه شعبه شعبه	۵ ۱ ۱ ۱	۵ — — —	— — — —	آشنایی با روشهای صید آشنایی با شیوه های صید آشنایی با شیوه های صید آشنایی با شیوه های صید	مرداد شهریور
۴	دریافت و مشاوره صیادی	۱- مشاوره ۲- مشاوره	خانها مردان	۱۰ ۱۰	۱ ۱	۲۰ ۲۰	۴۰۰ ۴۰۰	— —	مرکز آموزشی اداره	۲ ۲	۱ ۱	— —	آشنایی با شیوه های صید و روشهای لازم در زمینه هدایت مشاوره صیادان	— —
۵	تعمیرات اولیه و اقدام حریق	۱- تعمیرات اولیه ۲- آتش نشانی و اقدام حریق ویژه میدان	مردان	۲۰ ۲۰	۱ ۱	۲ ۲	۱۲۰ ۱۲۰	— —	— —	— —	— —	— —	آشنایی با اصول کمد های اولیه	شهریور

جدول شماره ۱ برنامه زمان بندی اجرای دوره های آموزشی ترویجی صیادان سال ۲۶



شکل (۲): فرآیند برنامه ریزی آموزشی ترویجی برای صیادان تعاونی پشت شهر بندر عباس